

Baserria eta uria

Lenago, solo ta landetatik bizi giñanean, mendi-egal ta ibai ertzetan etxetxo zapal zuriak jasoten ebezan gure aurretikoak. Be aldetik urrun samar izanik be, ez eutsen eurai ardurarik. Etxaldea nun jaso izanez-keru, ez eben beste buruko miñik.

Gaur ez, ezgara orrela. Gaur, urrin samar dagozan auzunetan, aukera andiz orniduta ezpa-dagoz beintzat, ez dautzu iñok bizi nai, Gure artean, zenbat baserri eder utsitu diran! Or daukaguz, ainbat, uso abi itxiak ez; iñor barik, sasiz josita, laster lurra joteko eran. Gizon, i bai azala aldakor!

* . *

Gaur, mundu guztian jazoten da: gurasoen baserria —euskal etxe misterioz betea gurean— itxi ta uriko zokondoetan gorde. Galazo eziña da jokabide au, Guztiok esku-bide osoa bai dogu gura dogun lekuan bizi izateko.

Noiz edo noiz damutuko gara, ta uritik kanpora egingo dogu. Toki askotan, orain-txe be, asiak dira kanpora urteten: P'aris'en, Londres'en, New York'en; baita Bilbao'n berton be. Osasun billa nunbait, urietako kirats larregia ezpaita ona,

Andik nai emendik begiratu, beraz, ezta *errez* auzia konpontzea.

Errialde bat —Espaiña'n gaur lez— industri krisisaz dabilenean, berez nabaitzen o'a baserri zaletasuna. Baiña landa griña au sarri olako zertzelada ta larriunetakoa baiño ezta izaten; bestelan, naiago dogu uri andietako nasaitasunean bizi.

Beste aldetik, egunerokoak be, urri nagusietakoak jakiña, ez dira geiegi aleginduten baserri bizitza bere duintasunean jarten; lan soillak, ezer ez diñoenak idatzi oi dabez. Eta askotan orrein lana, giro-arrotze ori, udako odei antzera pasa oi da, euri zaparrada pitiña egiñaz.

Ezta au,, uste dogunez, gogo txarretik sortutako landarea, baserriko gauzak uritik jagoten diralako baiño. Baserritarren Alkarteak dagien lana txalogarria izanik be, ez daukie oneik bear beste indar eta arte baserri-arazoak egokiro zaindu ta aurrera aterateko .

Gaur baserriai eutsi ta orretan itsuko lana egitea, uiol andiaren kontra uger egin naiez saiatzea lez yaku. Mundua aldatuaz doa, ta gurean iñon baiño geiago. Baserriari ezin gengikeo len lezeutsi. Beste bide batzuk artu bear dira: Alkarte ta kooperatibak, Suezia'n eta Noruega'n lez; lankai, tresna ta tramankulu barriak solo, landa ta zelaiok landu ta erabilteko; abere auke-

rakoak ekarri; piñu ta landarak obetu ta jagon.

Mundua aurrera ba'doa, zergaitik ez gure baserritarrak be? Euren bizitza ta lan-erak, ia, osoan, barriztu egin bear dira. Beso gixik lan asko egiteko moduan jarri. Esta-

duak be —zertako esan?— baserriak ez ditu zergaz ta kontribuziñoz astundu bear, alik geien lagundu baiño.

Gaurko jokabiderik egokiena taldeka, eki-poan, askok alkar arturik lan egitea da. Batu ta alkartu beitez gure baserritarrak

Zoragarriak dira gure baserri-auzunak, etxez, eleizaz, landa ta soloz inguratuta.

be, talde andietan, korapillo estua egiñik; auzoak lenengo amar-amabiko taldeetan, erriak gero euren artu emon estuan. Kate ori, nok eten ondoren?

Taiu ortan baturik, zaindu, bete-eragin

eta aurrera eroan al izango dabez euren ~~er~~ kubide ta interesak. Onek, egia, buru-ukapena eskatzen dau, batak besteagazko uste ona, konfiantzea. Baiña gauza andi guztietarako bear da olako zerbait.

«Aiogera berenez ezta bidegabea ta **ba-dala** diñoenak, **XIII** Leon gure Aurretikoari irain andia egiten dautse —diño **XI Pi Aita Santuak**—; **baiña** alogera berenez makurkeri ta bidegabea izan ez arren be, oraingo gizabaten izakera ta bizikerea aintzat arturik, aloger-egiune edo kontratu **ori**, baltzu-egiunearen bidez, albestean **leundu** ta gozatuko ba'litz, **gure** aburuz obe litzateke».

Ori esanaz, **auxe** adierazo nai dausku Aita Santuak: langilleai, alogerez gaiñera, garatzaren irabazietan be euren tokamena emongo ba'litzakioe, ori aloger soilla baiño **egokiago** iizango iitzatekela. Eta tokamen **onen** bidez **iangilleak**, ugazabakin batera, garazkide izatera ba'letorz, oraindik askoz **obe**. **Gauzak** onelan atondu ezkeru —diño **Aií** Santuak—, «langille ta **arazodunak** garatzsren jabetzan, lanaren zuzentzean eta irabazietan be zelanbaíi eskua artzen dabe». ta esku-artze ori **ugazaba** ta langillen bakerako **bide** on-ona **dala** ezin **ukatu**».

BASERRIARI EUTSI

ALA KALERA JETXI?

Baserrian bizi naiz. Bai, baso-errian. Ez basetxean.

Ta gutxi edo asko, nekazarien arazoekin kazkaturik.

Basetxean jaioa naiz, nekazaritzan jarduna, baso-errian bizi natzaizu. Maite ditut baserritarrak beren doai, akats eta guzti.

Zapaldua, menperatua, atzeratua ta ez jakin izateak sortu oi duan bekaizkeria, beren akatsik nabarmenetako bat.

Baiña argiak dituzu. Sen aundikoak. Langilleak. Zintzoak.

Ta nekazari auek zer-esan aundia daukate gaurko gizarteari. Gaurko gizarteak ez du beroiekin batere kupidarik, Baztertu egiten ditu, gizarteko zaborra bezela. Ez ditu aintzat artzen. Ezer gutxi opa zaie.

Itz ederren losintxa besterik ez zaie eskeintzen.

* * *

Ba-dakigu, zergak edo erri-dirua danok ordaindu bearrekoa dala. Erriari, erritar guztiak lagundu bear diote diruz ere. Asko daukanak, askorekin. Gutxi daukanak, gutxiarekin. Bakoitzak dezakean neurrian eta maillan,

Baiña, eziñean dabillen nekazari orri, ez al zaio eman bear geiago pillatzen urtearen buruan? Ez al zaio eskatzen, ondo ba'lebil bezela?

Neretzat geiegi da ori neurtzea, Galdetu besterik ez det egiten, beroiek geiegi kentzen zaielakoan bait-daude.

«Kaskagogor galantak dira nekazariak», erantzungo dit norbaitek. «Or daukazute, Aurrezki Kutxak, Zabalegi-ikastolaren eta irrat-saioen bidez, eskeintzen dizkieten erakus-aldiak». «Zer esker ematen diete?»

—Utsa... Esker txarra...

Guzitik. Ba-dira, oietan artzen dituzten argi ta erakutsien erara, beren basetxea ipinten alegindu diranak. Ta ez banaka batzuk. Bide-zabalak, lan-tresna egokiak, iku-

llu txukunak, bei esnedunak, ibil-tresna azkarrak eskuratu dituzte,

Ta?...

Len bezelatsu. Eziñean, arrastaka. Ardatzari loturik lorrean jarrita dagon bizitz-gurpillari bultzaka izerdi patsetan.

«Alkartu ditezela, ba».

Orain esan bear al diegu alkartzeko? Bakoitzak onelako dirutza bere etxea tajuz ipintzen eralgi duanean?

Nun egon dira, nekazarien gidari ta zuzendariak, lenago kontuak ez ateratzeko? Ez al zekiten, erakusten ari ziranak, bakarka jardunaz, etzeukatela irauterik gure nekazariak, naiz-eta aurrerapen eta erosotasun guztien jabe egin?

* * *

ñork ikasi ta sakondu al du, gure erriak zenbat nekazarintzat eta zenbat langillentzat eman dezaken?

Ez al diegu itxu-itxuan esaten, «eutsi baserriari»? Gure erriak orrenbeste baserriar bear al ditu? Ez al luteke oraindik geiagok kalera jetxi bear?

Ta ori ala balitz, erri ta eliz-agintariak nolatan erakusten digute, beso zabalik artu bear ditugula etorkiñak? Ez ote daramagiku gure erria urka-mendira?

Nere ustez, oraindik baserri askok ustu bear dute. Ta, beren basetxea utzita, bizibide berriaren billa abiatzen diran oieri, kalerako bideak erreztu bear zaizkie.

Gure ola-lantokietan, erdaldunen aurretik jarri bear dira. Kale ta langillegiroan itsasten lagundu egin bear zaie.

Erri aundietako elizak, bai al du oien ardurarik? Ez al dira erbesteko ta arrotz beren errian? Euskal arnasik topatzen a dute? Euskal kaletarrak erdaldun biurtu diralako, euskerari orrenbeste urtean eutsi dioten nekazariak, ez al dira motz arkitzen kalean? Ez al diegu biderik eman, euskerari muzin egin dezaioten?

Egin bezaigute lenbaitlen gure jakintsuak, Euskalerriko egoera ta etorkizunaren ikasketak sakon bat. Eman dezaiegun, aguro, erantzun jator bat gure nekazariei.

Betor azterketa osoa: *Zer* tankeratak baserriak ustu. Zer eratakoai eutsi. Nun nekazaritzan jardun. Nun larra-beiak bota. Nun esne-beiak ipiñi. Nun aragitarako abereak azi. Nun landerea sartu. Nun barazkiak egin... Ori guzia ondo baiño obeto ikusi bear degu.

«Eutsi baserriari. Ipiñi baserria aurrera-bidean. Alkartu, nekazariok». Baiña besterik gabe, ikasketak sakonik ezean, auntzaren gaberdiko eztula izango da.

M. Atxaga

OARRA

Erri-aurrerapenak, eta gurean industriugaritzeak batez ere, ainbat naste ekarri dizkigu guri. Len oso paketsu bizi ziran baserriarrak, beren etxe, soro ta landa-mendiak utzirik, kalera alde egiten digute. Au mingarria!

Baiña, beste aldetik, industri erri ta urietan askozaz eroso ta patxadatsuago bizi dira. Kanpotik ere asko datozkigu onera, lan billa noski. Nortzuk izan bear dute lenen eroso bizi *ortan*, geutarrak ala kanpotarrak? *Or* istillua!

Aurreko idazlan au, auzi oni buruz egiña, zentzunez osotua dala deritzait. ZERUKO ARGIA'k argitara eman zuen bere 253 zenbakian.